

Tohu i Te Wiki o Te Reo Māori: He hīkoi na te Whānau e ngākaunui ana ki Te Reo Māori

Kei te pūmanawa o Te Whare Wānanga o Awanuiārangi, ko ngā akoranga hihiri o te wāhanga pūtau mō ngā hōtaka whānui mō Te Reo Māori: Te Pōkaitahi Reo. I reira ka kitea te tokorua tino mīharo rawa atu, ara ko Moerangi Black me Matetu Herewini, kaore rāua i te Kaiako noa iho mō Te Reo Māori; ko rāua te whakatinanatanga o Te Reo Māori ia rā. I te wā e noho tūturu tahi ana rāua me te kaiako hoki mō te Te Pōkaitahi Reo, ko tā rāua hikoi ki te poipoi i Te Reo Māori ka noho hei tauira whakaohooho mō te katoa.

Mō Matetu, ko tana whakatau ki te tauawhi me te ako i Te Reo Māori ki ā rāua tamariki, he whakaaro i tau ki roto i tōna hinengaro. Ngāwari noa iho tana ako atu i ngā kaupapa māmā, pērā i te karakia ia pō kātahi ka āta raranga haere atu i ngā pūrākau me ngā waiata ki roto i ā rāua kaupapa ako mō te pō. “Nā tērā, ka tō te kakano,” e ai ki ūna hokinga mahara. Ka hangaia hoki e rātou he ao e whakamahia ana e rātou Te Reo Māori ki roto i ngā āhuatanga katoa o tō rātou ao ia rā, mai i ngā mahi tākaro tae atu ki ā rātou mahi ia rā.

Ko te whakahau a Matetu ki ngā whānau e whai ana i o rātou ara Reo Māori, me ngākaunui ki te ako me te kōrero i Te Reo Māori, me te poipoi anō i te hiakai ki te mātauranga. E mea ana ia kia toro atu ki ngā momo rauemi tae atu ki ngā akomanga, akoako YouTube, me te kōnae ipurangi. “He maha ngā rautaki me ngā rauemi mā ngā whānau,” e kī ana ia.

Mō Moerangi, ko Te Reo Māori tonu te reo i pakeke mai ia mai i ā ia e tamariki ana. I pakeke mai ia ki te taha o ūna mātua me ūna kuia koroua, tūturu ki ngā āhuatanga Māori me Te Reo Māori, i matatau ai ia ki Te Reo Māori. “Ko Te Reo Māori noa iho te reo i kōrerotia i roto i tō mātau kāinga,” e kī ana ia, me te whakamārama anō ki te whai tikanga ki te kōrero i Te Reo Māori i ngā wā katoa.

Ko te āhuatanga i pakeke mai a Moerangi kāore noa iho ko te akiaki kia kōrero i Te Reo Māori engari ki te whakatinana i ngā tikanga Māori pērā i te manaaki manuhiri ka tatū mai ana, mahia atu he kapu tī – ngā tikanga me ngā ūara, ka tukua e Moerangi rāua ko Matetu ki ā rāua tamāhine. “Tino pai ki āhau te tipu ake me ōku mātua i ngākaunui ki Te Reo Māori ana i runga i tērā, me pērā anō ta māua kawe i tērā tauira me ā māua ake tamāhine”.

Ko āna tohutohu ki ngā whānau e tīmata ana ki te ara ako i Te Reo Māori, kei te mārama: “Nāku te reo, nāu te reo, nā tātau te reo.” Nō tātou katoa te reo. “Whakangahautia, ana ka tuku tēnei hei ara whakangahau mō te whānau whānui.” Ka whakamārama anō a Moerangi i te āheitanga o Te Reo Māori ma roto i ngā kōhangā reo, kura kaupapa Māori, whare kura (kura tuarua tirohanga Māori), me ngā whare wānanga, tae atu ki ngā rauemi ipurangi me ngā teihana reo irirangi Māori.

I te pātaitanga he aha i tūturu ai te hōtaka Te Pōkaitahi Reo, ka tohu atu a Moerangi, “Ko Te Reo Māori te ao o ngā Kaiako ia rā i waenga i ō rātou whānau, hapū, Iwi, me ngā hāpori. Ko ngā Kaiako e ngākaunui ana i Te Reo Māori me te whakapono anō ko te wairua Māori, ko te whakaaro Māori me te kaupapa Māori kei te ārahi, hei tuāpapa tūturu mo te akoranga.”

I roto i tēnei papa akoranga, ka whakanuia ngā akoranga ahakoa he matatau, kaore rānei, kātahi ka whakawhanaunga, e ako ai te tuakana mai i te teina ana ka pērā ano te teina ki te tuakana. He tauira tēnei mo te whakatauki, e ai kia Moerangi: “Mā te tuakana te teina e ako, mā te teina anō te tuakana e ako”.

Nā tō rāua ngākaunui ki Te Reo Māori i tuwhera ai ngā kuaha mō Matetu rāua ko Moerangi. Tū whakahī a Moerangi ki tana tūranga he wahine Māori ia ana i ahu mai i te waka o Mataatua, nā Te Reo Māori i hanga ētahi āheitanga i roto i tōnā ao. Arā noa atu te mātauranga mai i Te Reo, ko te mea nui, kua uru atu te āhuatanga tū whakahī ki roto i ana tamāhine, matatau ki te kōrero i Te Reo Māori.

Ko te reo kō o Matetu tērā, me ngā kakare, e whakapūmau ana i te whai tikanga o Te Reo Māori mē ūna tikanga me te kaupapa Māori. Ki tāna tirohanga, kaore Te Reo Māori i te reo noa iho, engari he ahunga whaimana mō ana tamāhine, kia mau tonu ki to rāua Mana Motuhake.

I te wā e whakanuia ana te Wiki o Te Reo Māori i runga i te rangatiratanga o Te Reo me ūna tikanga, te hīkoi ā Moerangi rāua ko Matetu e whakamaumahara ana kaore Te Reo Māori mo te kotahi wiki noa iho engari ka noho motuhake mō ake tonu atu.